

ADDING IT UP:

नेपालमा परिवार नियोजन तथा मातृत्व र नवजात शिशु स्वास्थ्यमा लगानी

मे ३, २०१९ मा संशोधन गरिएको छ, कृपया नोटमा हेर्नुहोला

- महिला र उनीहरूका बालबालिकाको सुस्वास्थ्यका लागि आधुनिक परिवार नियोजनका साधनहरू र मातृत्व तथा नवजात शिशु स्वास्थ्य सम्बन्धी सेवाहरू अति नै आवश्यक छन्। परिवार नियोजनका साधनहरूको प्रयोगले महिला र उनीहरूको श्रीमानलाई कति बटा बच्चा र कुन समयमा जन्माउने भन्ने योजना बनाउन मद्दत गर्दछ, भने मातृत्व तथा नवजात शिशु सम्बन्धी सेवाको पहुँचले गर्भ स्वस्थ राख्न र स्वस्थ नवजात शिशु जन्माउने सम्भावना धेरै हुन्छ।
- मातृत्व र नवजात शिशु सेवाको विस्तृत प्याकेज, जसमा गर्भवती जाँच, सुत्केरी, सुत्केरी पश्चातको सेवा, एच.आई.भी. सम्बन्धी र गर्भपतन पश्चातका सेवाहरू पर्दछन्, जुन महँगो हुन्छ र कम आय भएका देशहरूलाई चुनौतिपूर्ण हुनसक्छ। यस प्रकारको लागत व्यवस्थापन गर्ने एक तरिका भनेको अनिच्छित गर्भधारणको संख्या घटाउनु हो - अनिच्छित गर्भ भन्नाले महिलाहरू जो केही समयपछि गर्भ रहोस् भन्ने चाहना राख्छन् वा बच्चा नै जन्माउन चाहदैनन्।

परिवार नियोजनका आधुनिक साधनहरूको आवश्यकता

- सन् २०१७ को अवस्था सम्म नेपालमा हरेक वर्ष अनुमानित १२ लाख महिलाहरू गर्भवती हुन्छन् जसमध्ये ५,३९,००० (वा ४५%) गर्भ अनिच्छित हुन्छन्। यी अनिच्छित गर्भहरूमध्ये लगभग एक चौथाई अनियोजित जन्म हुने र दुई तिहाई गर्भपतन हुने गर्दछन् (र बाँकी गर्भ आफै खेर जान्छन्)।
- गर्भधारण गर्न नचाहने १५ देखि ४९ वर्ष उमेर समुहका महिलाहरूमध्ये ४४% महिलाहरूमा परिवार नियोजनका आधुनिक साधनहरूको चाहना हुँदाहुँदै पनि नपाईरहेको अवस्था छ, जसको मतलब उनीहरू कि त ती साधनको प्रयोग गर्दैनन् कि परिवार नियोजनको परम्परागत विधि अपनाउदछन्। धेरै अनिच्छित गर्भ परिवार नियोजनका आधुनिक साधनहरूको चाहना हुँदाहुँदै पनि नपाईरहेको कारणले हुने गरेको छ।
- नेपालका सबै प्रदेशहरूमा परिवार नियोजनका साधनहरूको अपरिपूर्य माग

पर्याप्त मात्रामा रहेको छ। यस्तो माग गण्डकी प्रदेशमा सबैभन्दा बढी छ (गर्भधारण गर्न नचाहने ५२% महिलाहरूमा) भने प्रदेश नं. २ मा कम (३८%) छ।

मातृत्व र नवजात शिशु स्वास्थ्य सेवाको आवश्यकता

- नेपालमा धेरै गर्भवती महिलाहरूले गर्भावास्था र सुत्केरी अवस्थामा आउन सक्ने स्वास्थ्य जटिलताबाट बच्न र त्यसको व्यवस्थापन गर्न आवश्यक पर्ने सेवाहरू पाईरहेका छैनन्।
- हालसालैको तथ्याङ्क अनुसार ६४% गर्भवती महिलाहरूले सिफारिस गरे अनुसारको कम्तिमा चार पटक गर्भ जाँच गरेको र ६१% महिलाहरूले तालिम प्राप्त स्वस्थकर्मीको मद्दतबाट बच्चा जन्माएको पाईएको छ। गर्भ अवस्था वा सुत्केरी अवस्थामा हुने स्वास्थ्य जटिलता भएका महिलाहरू मध्ये २७% महिलाले मात्र उनीहरू र नवजात शिशुलाई आवश्यक पर्ने सेवा प्राप्त गर्दछन्।
- नेपालमा सन् २०१६ को अनुमानित मातृ मृत्युदर प्रत्येक एक लाख जिवित जन्ममा २३९ मातृमृत्यु रहेको छ, जुन दक्षिण एशिया क्षेत्रको औसत भन्दा बढी हो। यो मृत्यु दर वर्षमा लगभग १६०० को संख्या हुन आउँदछ।

अपरिपूर्य माग पूरा गर्नको लागि लाग्ने लागत

- सम्पूर्ण महिलाहरूलाई परिवार नियोजनका आधुनिक साधनहरूको आवश्यकता पूरा गर्न अनुमानित वार्षिक लागत १ करोड ७० लाख अमेरिकी डलरबाट बढेर ३ करोड अमेरिकी डलर लाग्छ (सन् २०१७ को अमेरिकी डलर अनुसार)। यसको कुल लागतमा परिवार नियोजनका साधनहरू, स्वस्थ पूर्वाधारहरूको स्तरोन्नति, परिवार नियोजन सम्बन्धी परामर्श, प्रचार प्रसार र कार्यक्रम तथा व्यवस्थाको सुधार समावेश हुन्छ।
- यदि परिवार नियोजन सेवाहरू वर्तमान अवस्थाको जस्तै राख्ने हो भने, सबै १२ लाख गर्भवती महिलाहरूलाई प्रत्येक वर्ष मातृत्व र नवजात शिशु स्वास्थ्य सेवाको विस्तृत प्याकेज प्रदान गर्न १३ करोड १० लाख अमेरिकी डलर लागत पर्न आउछ, जसको एक चौथाई लागतले महिलाहरूको अनिच्छित गर्भावास्थाको स्याहारको लागत पूरा गर्छ। यो लागत अहिलेको भन्दा दोब्बर हो।

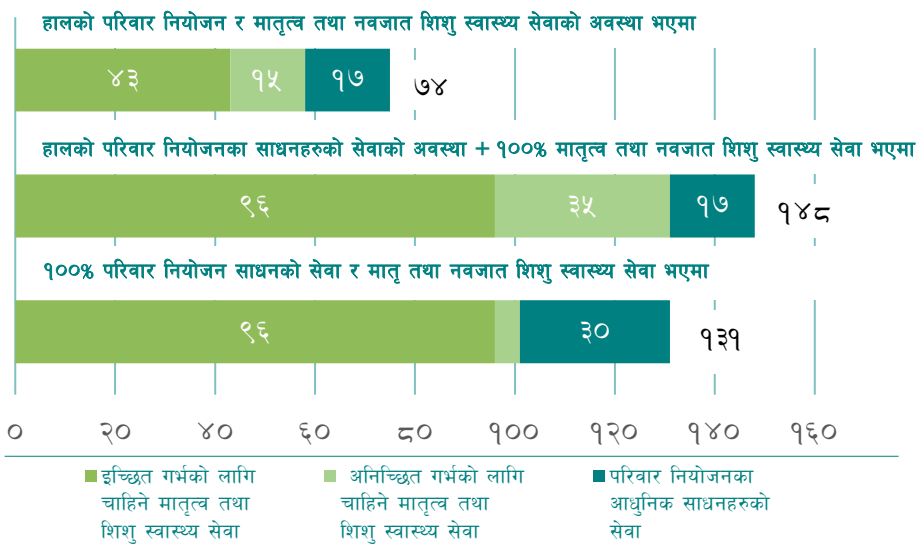
प्रजनन स्वास्थ्य सेवाको आवश्यकता पूरा गर्दा हुने लाभहरू

- सर्वप्रथम, महिलाहरूलाई अनिच्छित गर्भबाट बच्न सहयोग गर्नु भन्दा गर्भपतन गर्न वा पुरै समय अनिच्छित गर्भ राखि राख्न ज्यादा महँगो हुन्छ। परिवार नियोजनका आधुनिक साधनहरूको सेवाहरू एवम् मातृ र नवजात शिशु स्याहारलाई सँगसँगै विस्तार गरियो भने मात्रै मातृत्व र नवजात शिशु स्याहारमा गरिने लागतको तुलनामा बचत गर्न सकिन्छ।
- परिवार नियोजनका आधुनिक साधनहरूको विस्तारमा खर्च हुने प्रत्येक एक अतिरिक्त डलरमा मातृत्व र नवजात शिशु स्वास्थ्य सेवामा लाग्ने खर्चमा देशले दुई डलर बचत गर्नेछ।
- सम्पूर्ण महिलाहरूलाई आवश्यक पर्ने परिवार नियोजनका आधुनिक साधनहरू र सिफारिस अनुसारको मातृत्व र नवजात शिशु स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न १३ करोड १० लाख अमेरिकी डलर खर्च लाग्छ, जसमा ३ करोड अमेरिकी डलर परिवार नियोजन सेवाको लागि र १० करोड १० लाख अमेरिकी डलर मातृत्व र नवजात शिशु सेवाको लागि लाग्छ। यसबाट अनिच्छित गर्भ रोकिन गई देशले करिब १ करोड ७० लाख अमेरिकी डलर बचत गर्छ।
- महिलाहरूको सम्पूर्ण आवश्यक सेवाहरूको चाहना पूरा गरेको परिदृश्य अनुसार प्रदेश नं. २ मा सबैभन्दा बढी बचत हुने देखिन्छ (५० लाख अमेरिकी डलर) र अरु प्रदेशहरूले भने ८ लाख अमेरिकी डलर देखि ४० लाख अमेरिकी डलरसम्म बचत गर्न सक्ने देखिन्छ।
- यदि सम्पूर्ण परिवार नियोजनका आवश्यक सेवाहरूको चाहना पूरा गर्ने हो भने अनिच्छित गर्भ धारण ८७% ले वा ४,६९,००० ले घट्ने छ र सोही अनुपातमा अनियोजित गर्भ, गर्भपतन र आफै खेर जाने गर्भ पनि घट्ने छ। महिलाहरूको परिवार नियोजनका साधनहरूको सम्पूर्ण आवश्यकता पूरा भएमा वार्षिक ३०० मातृ मृत्यु घट्ने छ र यदि सबै आवश्यक मातृत्व र नवजात शिशु स्वास्थ्य सेवा पूरा गरियो भने अझ बढी महिलाहरूको ज्यान बचाउन सकिन्छ।

महिलाको आवश्यकताको पहुँच

नेपालमा परिवार नियोजनका आधुनिक साधनहरूका सेवामा लगानी गर्नाले मातृत्व र नवजात शिशु स्वास्थ्य सेवामा लाग्ने लगानी घटाउन मद्दत गर्ने छ।

वार्षिक लागत, अमेरिकी डलर, मिलियन, २०१७

नोट: राउन्डीड गरिएकाले जम्मा रकम सँग नमिल्न सक्दछ।

आगडि बढ्नका लागि गर्नुपर्ने विषयहरू

- मातृ तथा शिशुको मृत्यु र अपाङ्गतालाई घटाएर सम्पूर्ण मातृत्व र नवजात शिशु स्वास्थ्य सेवा विस्तारका लागि लाग्ने लागत व्यवस्थापन गर्न प्रथमतः महिलाहरूलाई अनिच्छित गर्भको र बच्चाको जन्मको जोखिम कम गर्नु नै एक प्रभावकारी रणनीति हो।
- परिवार नियोजनका आधुनिक साधनहरूको मागलाई पूरा गर्न विभिन्न सरोकारवालाहरू जस्तै केन्द्रीय, प्रदेश र स्थानीय सरकारहरू, निजी क्षेत्र र अन्तरराष्ट्रिय विकास साभेदार संस्थाहरूले साभ्भा जिम्मेवारी लिनु पर्दछ।
- सरकारी लगानीमा सञ्चालित कार्यक्रमहरूमा सुधार गर्नुका साथै लगानीमा वृद्धि गरी सेवामा गुणस्तर बढाई विशेष गरी पछाडि पारिएका जनतासँग पुग्न अत्यन्त महत्वपूर्ण छ। यस्ता लगानीहरूले महिला र उनीहरूका बालबालिकाहरूको स्वास्थ्य सुधार गरी गरिबी, भोक र महिला सशक्तिकरण तथा शिक्षा जस्ता बृहत सामाजिक र आर्थिक लाभहरू हुनेछन्।

नोट: Adding It Up: Costs and Benefits of Meeting the Contraceptive and Maternal and Newborn Health Needs of Women in Nepal नामक अध्ययनमा प्रयोग गरिएको गजको प्रति एकाई मुल्य २.६७ अमेरिकन डलरबाट ०.०४ अमेरिकी डलरमा परिवर्तन भएकोले यसमा गरिएको लागत अनुमानमा केही संशोधन गरिएको छ। यो संशोधनले अध्ययनको सारांश वा निष्कर्षहरूमा खासै परिवर्तन भएको छैन।

स्रोत

यो Fact Sheet को प्रायजसो जानकारीहरू Sundaram A et al., Adding It Up: Costs and Benefits of Meeting the Contraceptive and Maternal and Newborn Health Needs of Women in Nepal, New York: Guttmacher Institute, 2019, <https://www.guttmacher.org/report/adding-it-up-meeting-contraception-mnh-nepal> बाट लिईएको छ।

पुरा जानकारीको लागि <https://www.guttmacher.org/fact-sheet/adding-it-up-meeting-contraception-mnh-nepal> हेर्न सक्नु हुनेछ।

दातृ संस्थाको सहयोग

यो Fact Sheet बेलायत सरकारको आर्थिक अनुदानद्वारा सम्पन्न गरिएको हो। यसमा माथि उल्लेख भएका तथ्य तथा विचारहरू लेखकहरूको निजी विचार हुन् जुन यस अध्ययनका दाताहरूको धारणा र नीतिसँग मेल नखान सक्दछ।

कृपा
CREHPA

P. O. Box 9626
Kusunti (near Yatayat Office)
Lalitpur, Nepal
+977-1-519-3017
+977-1-519-3087
Fax: + 977-1-5193824
crehpa@crehpa.org.np

www.crehpa.org.np

Good reproductive health policy starts with credible research

125 Maiden Lane
New York, NY 10038
212.248.1111
info@guttmacher.org

www.guttmacher.org

MAY 2019